

OCHRANA OZNAMOVATEĽOV V PRAXI

Štyri roky skúseností slovenského úradu

JÁN IVANČÍK
August 2025

Spolufinancovaný
Európskou úniou

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
SLOVENSKO

OCHRANA OZNAMOVATEĽOV V PRAKTIKE

BRATISLAVA, 23. AUGUSTA 2025

TÁTO PUBLIKÁCIA BOLA VYTVORENÁ V RÁMCI PROJEKTU SAFE FOR WHISTLEBLOWERS (POSILŇOVANIE A PODPORA PRIAZNIVÉHO PROSTREDIA PRE OZNAMOVATEĽOV V EÚ). VIAC INFORMÁCIÍ O PROJEKTE NÁJDETE NA STRÁNKE:
[HTTPS://TRANSPARENCY.SK/EN/SAFE-FOR-WHISTLEBLOWERS/](https://transparency.sk/en/safe-for-whistleblowers/)

FINANCOVANÉ EURÓPSKOU ÚNIOU. NÁZORY A STANOVISKÁ VYJADRENÉ V TOMTO TEXTE SÚ VŠAK VÝLUČNE NÁZORMI AUTOROV A NEODZRKADĽUJÚ NUTNE STANOVISKÁ EURÓPSKEJ ÚNIE ANI EURÓPSKEJ VÝKONNEJ AGENTÚRY PRE VZDELÁVANIE A KULTÚRU (EACEA). EURÓPSKA ÚNIA ANI POSKYTOVATEĽ GRANTU ZA NE NENESÚ ZODPOVEDNOSŤ.

©2025 TRANSPARENCY INTERNATIONAL SLOVAKIA. VŠETKY PRÁVA VYHRADENÉ.

Spolufinancovaný
Európskou úniou

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
SLOVENSKO

ÚVOD

Úrad na ochranu oznamovateľov („Úrad“) bol zriadený v roku 2021 ako kľúčový pilier praktického uplatňovania ochrany whistleblowerov – osôb, ktoré sa rozhodli upozorniť na nekalé praktiky, o ktorých sa dozvedeli na svojom pracovisku. Samotný proces jeho vzniku, ktorý sa natiahol takmer na dva roky, už vopred naznačoval, že implementácia zákona nebude jednoduchá.

Slovenská republika patrí v rámci Európy medzi krajiny s legislatívne nadštandardnou ochranou oznamovateľov. V praxi však táto ochrana dlhodobo zostávala prevažne formálnou a skôr symbolickou než účinnou. Zriadenie samostatného úradu, vybaveného samostatným rozpočtom, odborným zázemím a kompetenciami venovať sa chráneným oznamovateľom systematicky, znamenalo zásadnú zmenu oproti predchádzajúcemu stavu. Agenda sa presunula zo zahltených inšpektorátov práce na špecializovanú inštitúciu, ktorej úlohou je nielen propagovať whistleblowing a plniť osvetovú funkciu, ale aj dohliadať na dodržiavanie zákonných povinností, udeľovať odmeny osobám, ktoré prispeli k odhaleniu významných prípadov, a sankcionovať tých, ktorí svoje povinnosti nerešpektujú.

V systéme posilňovania integrity verejnej správy a ochrany verejného záujmu predstavuje Úrad významnú inštitúciu. Po prvých rokoch jeho fungovania možno konštatovať, že hoci by bolo nespravodlivé očakávať zásadné či revolučné zmeny, je opodstatnené hodnotiť prvé výsledky jeho činnosti a dopady na prax.

Cieľom tohto hodnotenia je preto podrobne preskúmať fungovanie Úradu, analyzovať jeho činnosť z kvantitatívneho aj kvalitatívneho hľadiska a posúdiť, do akej miery prispieva k budovaniu prostredia, v ktorom je ochrana oznamovateľov reálne zabezpečená a nie iba deklarovaná legislatívou.

Súčasťou hodnotenia je aj posúdenie transparentnosti Úradu, výsledkov jeho analytickej činnosti, komunikácie s tretími stranami a hospodárenia. Nemožno pritom opomenúť ani fakt, že jedným zo základných cieľov whistleblowingu je odhaľovať nekalé konania a tým prispievať k úsporám pre štát. Aj v tomto ohľade sú na Úrad kladené významné očakávania.

1. LEGISLATÍVNY VÝVOJ

Začiatky právnej ochrany oznamovateľov protispoločenskej činnosti na Slovensku sa spájajú s rokom 2014, keď Národná rada SR prijala zákon č. 307/2014 Z. z.. Tento zákon bol prvým komplexným pokusom poskytnúť ľuďom, ktorí upozornia na korupciu alebo iné závažné porušenia, právnu ochranu. Zaviedol inštitút chráneného oznamovateľa, možnosť obrátiť sa na inšpektorát práce so žiadosťou o ochranu a povinnosť väčších zamestnávateľov vytvoriť interné oznamovacie kanály. Aj keď to bol dôležitý krok, prax ukázala, že zákon bol ťažkopádny a v reálnom živote nedokázal vždy naplniť svoje poslanie. Mnohé ustanovenia boli málo známe a samotná ochrana sa často ukázala ako nedostatočná.

Práve preto sa pristúpilo k výraznejšej reforme. V roku 2019 bola prijatá novela, ktorá zásadným spôsobom zmenila systém. Najväčšou inštitucionálnou novinkou sa stalo zriadenie Úradu na ochranu oznamovateľov, ktorý začal fungovať od marca 2021. Úrad sa stal nezávislým orgánom so samostatnými kompetenciami a prevzal od inšpektorátov práce kľúčovú úlohu v ochrane whistleblowerov. Jeho poslaním nie je iba udeľovanie statusu chráneného oznamovateľa, ale aj metodické usmerňovanie zamestnávateľov, kontrola dodržiavania zákona a najmä poskytovanie praktickej podpory ľuďom, ktorí sa rozhodnú upozorniť na nekalé konanie.

Tento krok posunul Slovensko medzi krajiny, ktoré majú špecializovanú inštitúciu určenú výlučne na túto oblasť. Úrad sa stal viditeľným symbolom, že whistleblowing už nie je marginálna téma, ale súčasť širšej protikorupčnej politiky štátu. Dôležitým momentom bolo aj zosúladovanie slovenskej legislatívy s európskou smernicou 2019/1937, ktorá členským štátom uložila povinnosť vytvoriť efektívne kanály na nahlasovanie porušení práva EÚ a chrániť osoby, ktoré tak urobia. Slovensko začalo postupne rozširovať pôsobnosť zákona aj na súkromný sektor a prispôbovať svoje pravidlá európskym štandardom.

Po roku 2019 sa tak vývoj sústredil na dve hlavné línie: inštitucionálne upevnenie ochrany prostredníctvom Úradu na ochranu oznamovateľov a legislatívne prispôbenie európskym pravidlám. Zákon sa viackrát novelizoval s cieľom odstrániť praktické nedostatky, zrýchliť proces priznania ochrany a poskytnúť oznamovateľom väčšiu istotu. Úrad zároveň začal organizovať osvetové aktivity, publikovať metodiky a zvyšovať povedomie o možnostiach, ktoré majú zamestnanci v prípade, že sa stanú svedkami korupcie, nehospodárnosti alebo iných nekalostí.

2. OPRÁVNENIA ÚRADU

Úrad na ochranu oznamovateľov je kľúčovou inštitúciou, ktorá vznikla s cieľom poskytnúť ľuďom upozorňujúcim na korupciu a inú protispoločenskú činnosť reálnu ochranu a podporu. Aby mohol tieto úlohy efektívne plniť, zákon mu priznáva celý rad oprávnení. Tie sú nielen formálnym rámcom, ale aj praktickým nástrojom, ktorý umožňuje úradu chrániť práva jednotlivcov, kontrolovať zamestnávateľov a prispievať k budovaniu kultúry transparentnosti. Nasledujúci prehľad ukazuje, aké široké a rôznorodé kompetencie úrad má, a ako sa premietajú do jeho každodennej činnosti.

Jedným zo základných oprávnení úradu je **rozhodovanie vo veciach ochrany oznamovateľov**. Ide o proces, v ktorom úrad posudzuje, či konkrétna osoba spĺňa zákonom stanovené podmienky na priznanie štatútu chráneného oznamovateľa. Ak takýto status prizná, znamená to, že oznamovateľ získava právne záruky a ochranné mechanizmy, ktoré mu majú zabrániť čeliť odvetným krokom zo strany zamestnávateľa alebo iných osôb. Rovnako tak úrad rozhoduje o ukončení ochrany, ak zaniknú podmienky na jej poskytovanie.

Úrad má tiež významnú **kontrolnú právomoc**. Sleduje, či sa zákon o ochrane oznamovateľov dodržiava, a jeho pracovníci sú oprávnení vykonávať kontrolnú činnosť podľa pravidiel stanovených v osobitných predpisoch. Kontrola sa zameriava na viaceré oblasti. Po prvé, úrad skúma, ako je v praxi poskytovaná a vykonávaná ochrana oznamovateľom. Po druhé, preveruje správanie zamestnávateľa alebo iných osôb k samotnému oznamovateľovi, najmä či nedochádza k diskriminácii, šikane alebo iným formám postihu. A napokon, predmetom kontroly je aj **vnútorný systém preverovania oznámení**, ktorý sú zamestnávateľa povinní vytvárať a udržiavať. Týmto spôsobom sa zabezpečuje, že interné mechanizmy fungujú nielen na papieri, ale aj v každodennej praxi.

Ak úrad zistí, že došlo k pokusu o postih oznamovateľa v súvislosti s jeho oznámením, má povinnosť **informovať príslušné orgány**. Môže ísť napríklad o orgány činné v trestnom konaní, inšpektoráty práce alebo iné inštitúcie, ktoré majú kompetenciu zasiahnuť. Úrad sa tak stáva spojovacím článkom, ktorý dokáže zabezpečiť, že podozrenia nezostanú nepovšimnuté a dostanú sa k orgánom s právomocou konať.

Popri rozhodovacej a kontrolnej činnosti má úrad aj **osvetovú a preventívnu úlohu**. Zákon mu ukladá povinnosť zvyšovať povedomie verejnosti i zamestnávateľov o význame oznamovania protispoločenskej činnosti a o možnostiach ochrany. Robí to prostredníctvom informačných kampaní, publikácií, metodických materiálov či verejných diskusií. Cieľom je odbúrať predsudky spojené s whistleblowingom a presvedčiť spoločnosť, že oznamovanie nekalostí je v konečnom dôsledku prejavom občianskej odvahy a zodpovednosti.

Úrad poskytuje aj **poradenstvo zamestnávateľom**, predovšetkým pri vypracúvaní vnútorných predpisov a mechanizmov, ktoré zabezpečujú preverovanie oznámení. Zamestnávateľa sú povinní zaviesť systém, v rámci ktorého môžu ich zamestnanci bezpečne nahlasovať podozrenia z protispoločenskej činnosti. Úrad im radí, ako tieto systémy nastaviť tak, aby boli účinné a zároveň v súlade so zákonom. Okrem toho poskytuje **poradenstvo a konzultácie jednotlivcom**, ktorí uvažujú nad tým, či sa so svojím podozrením obrátiť na príslušné orgány. Takto pomáha oznamovateľom zorientovať sa v možnostiach a rizikách, ktoré s procesom nahlasovania súvisia.

Dôležitým oprávnením je aj vydávanie **odborných stanovísk a metodických usmernení**. Úrad tak poskytuje interpretáciu zákona, ponúka výklad sporných ustanovení a usmerňuje prax. Zároveň organizuje školenia a odbornú prípravu pre zodpovedné osoby, ktoré vo firmách a inštitúciách prijímajú a preverujú

oznámenia. Tieto aktivity zvyšujú profesionalitu systému a prispievajú k tomu, aby oznamovatelia mali istotu, že ich podnet bude spracovaný citlivo a korektne.

Úrad je aktívny aj v oblasti tvorby legislatívy. Na základe svojich skúseností a zistení predkladá ústredným orgánom štátnej správy podnety na zmenu alebo doplnenie právnych predpisov. Spolupracuje s ministerstvami, ale aj s mimovládnyimi organizáciami a Slovenským národným strediskom pre ľudské práva, aby sa právny rámec neustále zlepšoval. Tento dialóg so štátnymi aj občianskymi aktérmi je dôležitý pre to, aby právna úprava zodpovedala reálnym potrebám spoločnosti.

Významnú časť činnosti tvorí aj **medzinárodná spolupráca**. Úrad je v kontakte s obdobnými inštitúciami v iných členských štátoch Európskej únie, ako aj s organizáciami na globálnej úrovni. Vymieňa si skúsenosti, podieľa sa na spoločných projektoch a sleduje trendy v oblasti ochrany oznamovateľov. Vďaka tomu môže slovenský systém čerpať inšpiráciu zo zahraničia a zároveň prispievať vlastnými skúsenosťami do medzinárodnej debaty.

Napokon, zákon umožňuje úradu plniť aj **iné úlohy**, ktoré mu vyplývajú z právnych predpisov alebo z jeho postavenia v systéme verejnej správy. To mu dáva flexibilitu reagovať na nové výzvy, ktoré sa môžu objaviť v praxi – napríklad v súvislosti s digitalizáciou oznamovacích kanálov či ochranou osobných údajov oznamovateľov.

3. TRANSPARENTNOSŤ ÚRADU NA OCHRANU OZNAMOTEĽOV PROTISPOLOČENSKEJ ČINNOSTI

Pri hodnotení otvorenosti a transparentnosti inštitúcie prichádzajú do úvahy dva režimy, ktorými sa občan môže snažiť získať informácie od verejného subjektu. Prvým je proaktívne zverejňovanie informácií predmetnou inštitúciou – v našom prípade Úradom, druhou formou je sprístupňovanie informácií na základe žiadosti subjektu. Obe formy vychádzajú zo zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov.

Povinné zverejňovanie dokumentov

Povinné zverejňovanie informácií Úradom je obligatórnou náležitosťou verejného subjektu ako povinnej osoby v zmysle § 2 ods. 1 zákona o slobode informácií. V tejto súvislosti je vhodné skonštatovať, že Úrad je povinnou osobou s plnou informačnou povinnosťou v zmysle predmetného zákona. Pri hodnotení transparentnosti Úradu sme sa preto zaoberali tým, či Úrad plní svoje zákonné povinnosti, v akej forme a či postupuje aj podľa dobrej praxe, ktorú zákon síce nevyžaduje, ale občanom poskytuje väčšiu mieru komfortu a dostupnosti údajov.

Na stránke Úradu sú v prehľadnej forme zverejňované faktúry aj objednávky, rovnako aj základné informácie o fungovaní Úradu. Poskytované sú v slovenskej aj anglickej jazykovej mutácii. Pochváliť treba prehľadnosť webového sídla, pretože hľadané dáta je možné intuitívne dohľadať v sekcii „O nás“ – „Dokumenty“ – „Fungovanie úradu“ – „Hospodárenie úradu“.

Hlavná stránka » O nás » Dokumenty » Fungovanie úradu » Hospodárenie úradu

Hospodárenie úradu

[Centrálny register zmlúv \(CRZ\)](#)

2025

[Plán verejného obstarávania na rok 2025](#) [.xlsx, 57 kB]
[Faktúry](#) [.xlsx, 44 kB]
[Objednávky](#) [.xlsx, 24 kB]

2024

[Plán verejného obstarávania na rok 2024](#) [.xlsx, 190 kB]
[Faktúry](#) [.xlsx, 66 kB]
[Objednávky](#) [.xlsx, 29 kB]

2023

[Faktúry](#) [.xlsx, 64 kB]
[Objednávky](#) [.xlsx, 36 kB]

2022

[Faktúry, zmluvy a objednávky](#) [.xlsx, 158 kB]

2021

[Faktúry, zmluvy a objednávky](#) [.xlsx, 117 kB]

Zdroj: oznamovatelias.sk

Údaje o objednávkach a faktúrach sú zverejňované v Excelovej tabuľke, s možnosťou strojového prehľadávania.

Plán verejného obstarávania na rok 2025

ID	Predmet verejného obstarávania	Stručný opis predmetu zákazky	Počet kusov/opakovan	Predpokladaj termín V	Predpokladaná suma kumulatívne s D	Gestor	Zdroj financovania	Postup VO	CPV-kód
1	Kancelárske potreby	Kancelárske potreby - kancelársky papier, písacie potreby a pod.	12 mesiacov	január 25	4 500,00 €	ÚOÚ	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 30190000-7	
2	Hygienické a čistiace prostriedky	Hygienické a čistiace prostriedky - hygienické utierky, čistiace prostriedky, čistiace pomôcky	12 mesiacov	január 25	1 000,00 €	ÚOÚ	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 39800000-0	
3	Revízie	Rôzne povinné revízie v rámci facility manažmentu	12 mesiacov	január 25	3 000,00 €	ORS	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 50530000-9	
4	Zvýšenie bezpečnosti unikových ciest	Protipožiarne a iné dvere, zárubne, kovania, zámk	1	marec 25	50 000,00 €	ÚOÚ	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 44211220-3	
5	Právebný prieskum	Prieskum verejnej mienky a oblasti ochrany oznamovateľov	3	máj 25	7 000,00 €	AO	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 79300000-7	
6	Reklamné predmety	Reklamné predmety - merch	3	marec 25	2 500,00 €	OPAK	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 39294100-0	
7	Výpočtová technika	Výpočtová technika - PC, monitory, príslušenstvo	12 mesiacov	júl 25	10 000,00 €	ÚOÚ	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 30200000-1	
8	DisplayR	Licencia - nástroj na štatistickú analýzu	1	september 25	2 600,00 €	AO	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 48000000-8	
9	Licencie Office365 Premium	Licencie balíkov kancelárskych softwarov	12 mesiacov	október 25	6 000,00 €	ORS	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 48000000-8	
10	Alchemer	Licencia - nástroj na dotazníkové prieskumy	1	november 25	350,00 €	AO	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 48000000-8	
11	Dodávka elektrickej energie	Dodávka elektrickej energie na rok 2026	12 mesiacov	november 25	4 000,00 €	ORS	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 65300000-6	
12	Priebežné vedenie mzdovej agendy	Spracovanie miezd	12 mesiacov	november 25	5 400,00 €	ORS	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 79200000-6	
13	Dodávka plynu	Dodávka plynu na rok 2026	12 mesiacov	december 25	10 000,00 €	ORS	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 65200000-5	
14	Upratovacie služby	Upratovacie služby na rok 2026	1	december 25	9 000,00 €	ORS	SR	postup mimo zákon o VO §1 ods. 99910000-9	

Zdroj: oznamovatelias.sk

O čosi horšiu prax má Úrad v oblasti zverejňovania zmlúv. Tie sú síce dohľadateľné v Centrálnom registri zmlúv, avšak náhodnou kontrolou desiatich zverejnených kontraktov sme dospeli k záveru, že približne pri štvrtine z nich Úrad zverejňuje dokumenty vo formáte bez možnosti strojového vyhľadávania.

Táto na prvý pohľad banálna skutočnosť však významne komplikuje možnosti analytickej činnosti, ktorá si vyžaduje rýchly a automatizovaný prístup k informáciám.

**Zmluva o poskytovaní služieb
kybernetickej bezpečnosti č. 20240409001**

uzatvorená podľa ustanovenia § 269 ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov za primeraného použitia zákona č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zmluva“)

Objednávateľ:

Obchodné meno: Úrad na ochranu oznamovateľov

sídlo: Námestie slobody 29, 811 06 Bratislava

IČO: 53 621 948

DIČ: 2121473541

Bankové spojenie: Štátna pokladnica, Bratislava

IBAN: SK90 8180 0000 0070 0066 0123

zastúpený: Mgr. Zuzana Dluhošová, predsedníčka

Kontaktná osoba: Matej Uhlík, Daniel Demjén

Email: [REDACTED]

(ďalej aj len „Objednávateľ“)

a

Poskytovateľ:

Obchodné meno: **Binary Confidence s.r.o.**

sídlo: Špitálska 53, 81101 Bratislava

IČO: 47 754 346

zapísaný: v Obchodnom registri Mestského súdu Bratislava III,

oddiel: Sro, vložka číslo: 98806/B

IČ DPH: SK2024088638

Bankové spojenie: Fio banka, a. s., pobočka zahraničnej banky

IBAN: SK79 8330 0000 0029 0063 5940

zastúpený: Ján Andraško, konateľ

Kontaktná osoba: Pavol Draxler

Email: [REDACTED]

(ďalej aj len „Poskytovateľ“)

(Poskytovateľ a Objednávateľ ďalej spolu ai len „zmluvné strany“ alebo jednotlivo „zmluvná strana“)

Zdroj: crz.sk

Úrad vo významnej miere využíva zverejňovanie zmlúv bez riadne vyplnených metadát, najmä v časti týkajúcej sa ceny zmluvne dohodnutej odmeny. Tá je často uvedená so sumou 0, pričom vysvetlenie sa nachádza až v poznámke zverejneného dokumentu. Týmto spôsobom však Úrad výrazne komplikuje možnosti analytickej práce a vyhodnocovania dát strojovým spôsobom.

Pri hodnotení hospodárenia Úradu možno konštatovať, že na svojej stránke zverejňuje aj plán verejného obstarávania, pričom väčšinu zákaziek v roku 2024 tvorili zákazky malého rozsahu. Len jedna zákazka dosiahla charakter podlimitnej zákazky – pokračovanie v rekonštrukcii budovy, konkrétne renovácia opláštenia budovy (v rámci investície POO), v celkovej predpokladanej hodnote 420 000 eur.

Plnenie povinností Úradu sme testovali aj v oblasti prístupu občanov k informáciám. Dňa 18. februára 2025 sme na Úrad adresovali žiadosť o sprístupnenie informácie podľa zákona o slobode informácií.

Žiadosť bola súčasťou väčšieho výskumného balíka, v rámci ktorého sme hodnotili formálnu nezávislosť 28 štátnych inštitúcií. Otázky boli preto formulované jednotne pre všetky subjekty.

V prvom rade treba zdôrazniť, že odpoveď na žiadosť bola doručená v zákonnej lehote – šesť dní odo dňa jej doručenia.

a) V žiadosti sme položili nasledovné otázky:

Došlo v priebehu posledných 5 rokov k výmenám na pozícii vedúceho predstavitel'a úradu?

b) Aký je celkový hrubý príjem najvyššieho vedúceho predstavitel'a Úradu za rok 2024 (vrátane miezd, odmien, paušálnych náhrad a iných finančných plnení súvisiacich s výkonom funkcie alebo pracovnej činnosti)?

c) Aký je celkový hrubý príjem za rok 2024 vedúcich predstavitel'ov Úradu v druhej a tretej línii riadenia, t. j. podpredsedu a riaditeľiek odborov Úradu?

d) Aký bol priemerný hrubý mesačný príjem zamestnancov Úradu v roku 2024?

Úrad nám sprístupnil odpovede na všetky požadované informácie:

K prvému bodu uviedol, že za posledných 5 rokov nedošlo k výmenám na pozícii vedúceho predstavitel'a (predsedníčky úradu).

K druhému bodu uviedol, že celkový hrubý príjem predsedníčky úradu za rok 2024 predstavoval 73 999,09 eur (vrátane miezd, odmien, paušálnych náhrad a iných finančných plnení).

K tretiemu bodu poskytol údaje v tabuľke:

Hrubý príjem vedúcich predstavitel'ov ÚOO (2. a 3. línia riadenia) za rok 2024

Matej Uhlík (podpredseda): 52 841,27 €

Nikola Jaborníková (riaditeľka odboru): 42 640,68 €

Mária Hunková (riaditeľka odboru): 41 490,38 €

Spolu: 136 972,33 €

K štvrtému bodu uviedol, že priemerný hrubý mesačný príjem zamestnancov úradu v roku 2024 bol 2 025 eur (bez započítania predsedníčky úradu), resp. 1 955 eur (bez započítania predsedníčky a podpredsedu úradu).

Z uvedeného možno konštatovať, že Úrad poskytol údaje v zákonom stanovenej lehote, v požadovanej kvalite a dostatočnom rozsahu. Prípadová štúdia tak potvrdila pozitívny trend v komunikácii s Úradom, vrátane vybavovania formálnych žiadostí.

4. INŠTITUCIONÁLNA NEZÁVISLOSŤ

V júli 2024 realizovalo Transparency International Slovensko formálne hodnotenie nezávislosti inštitúcií na Slovensku. Závery predmetnej aktivity sú vo veľkej miere relevantné aj pre posúdenie fungovania a nezávislosti Úradu.

V prvom rade je však potrebné zdôrazniť, že samotné hodnotenie sa zameriavalo na formálnu stránku problému – teda do akej miery je predmetná inštitúcia nastavená tak, aby bola nezávislá. Stanovené kritériá nezohľadňujú faktické správanie predstavitel'ov inštitúcií ani reálnu nezávislosť v aplikačnej praxi.

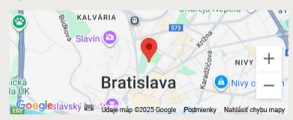
Úrad celkovo získal 27,1 bodu z 37,3 bodu, teda 73 %, a spomedzi hodnotených inštitúcií sa umiestnil na siedmej priečke. Kritériá hodnotenia boli rozdelené do piatich kategórií:

1. obsadenie a postavenie predsedu úradu,
2. možnosti odvolania vedúceho úradu,
3. suverenita a ukotvenie v Ústave SR alebo ústavnom zákone,
4. platy,
5. výberové konanie na pozíciu najvyššie postaveného predstaviteľa úradu.

Ako najkritickejšia sa ukázala suverenita Úradu, ktorý nemá ústavnoprávne ukotvenie a jeho existenciu možno zrušiť zmenou zákona. Problematické je aj to, že Úrad je rozpočtovou organizáciou a návrh jeho rozpočtu sa predkladá ako súčasť kapitoly „Všeobecná pokladničná správa“. Schválený rozpočet Úradu môže v priebehu kalendárneho roka znížiť iba Národná rada Slovenskej republiky. To podčiarkuje rozpočtovú závislosť Úradu, pričom jeho financovanie nie je založené na viacerých zdrojoch.

Ako problematická sa ukázala aj otázka platov, nakoľko v porovnaní s ostatnými hodnotenými inštitúciami Úrad vykázal nízku úroveň priemerných platov vo všetkých sledovaných oblastiach. To predstavuje riziko oslabenia inštitucionálnej nezávislosti Úradu.

Naopak, pozitívne možno hodnotiť náročnú možnosť odvolania predsedu Úradu a tiež spôsob kreovania štatutárneho orgánu. Verejné vypočutie a otvorený proces pri kreovaní Úradu a voľbe prvého predsedu boli v zásade prelomovou ukážkou aj pre ostatné štátne inštitúcie.

Hodnotenie	Odporúčania	Porovnať s inou inštitúciou...
Celkové hodnotenie		
73 % 27,1 b / 37,3 b Veľmi dobré		
I. Obsadenie a postavenie predsedu úradu		
80 % 8 b / 10 b		
1. Riadiaci (výkonný) orgán je zložený z viacerých osôb, alebo má radu	0 b / 1 b	Na čele ÚOO je len predseda. Podľa § 14 ods. 1 zákona č. 54/2019 Z.z. p
2.1 K obmene členov riadiaceho orgánu dochádza postupne	0 b / 0,5 b	Na čele ÚOO je len predseda. Podľa § 14 ods. 1 zákona č. 54/2019 Z.z. p
3. Členovia riadiaceho orgánu sú obsadzovaní rôznymi inštitúciami	0 b / 0,5 b	Na čele ÚOO je len predseda, ktorého voľi s odvoláva NR SR. Podľa § 14
4.1 Najvyšší predstaviteľ inštitúcie alebo člen riadiaceho orgánu je navrhovaný kolektívnym orgánom	1 b / 1 b	Kandidátom na predsedu ÚOO navrhuje vláda SR. Podľa § 14 ods. 1 záko
5.1 Na voľbe členov riadiaceho orgánu sa podieľa viacero aktérov	1 b / 1 b	Predseda ÚOO voľi NR SR z kandidátov navrhnutých vládou Podľa § 14 o
6. Členovia riadiaceho orgánu musia spĺňať zákonom stanovené kritériá k politickej príslušnosti	0,5 b / 0,5 b	Podľa § 14 ods. 5 zákona č. 54/2019 Z.z. funkcia predsedu úradu je nez
7. Pre členov riadiaceho orgánu platia obmedzenia pôsobnosti po výkone funkcie	1 b / 1 b	Pre predsedu ÚOO platia obmedzenia pôsobnosti po výkone funkcie v tn
8. Dĺžka mandátu členov riadiaceho orgánu je časovo ohraničená	1 b / 1 b	Funkčné obdobie predsedu ÚOO je 7 rokov. Podľa § 14 ods. 2 zákona č.
9. Rovnaká osoba sa môže o výkon funkcie uchádzať najviac dve po sebe nasledujúce funkčné obdobia.	1 b / 1 b	Rovnaká osoba môže byť zvolená za predsedu ÚOO iba raz. Podľa § 14 c
10. Zákon ustanovuje podmienku verejného vypočutia uchádzačov o funkciu	1 b / 1 b	Verejné vypočutie je požadované zo zákona. Podľa § 15 ods. 2 zákona č.
11. Životopisy najvyšších predstaviteľov sú verejne prístupné (na oficiálnej webovej stránke inštitúcie, na základe žiadosti boli prístupné, alebo sú prístupné inde na internete)	1 b / 1 b	Životopis predsedníčky ÚOO Zuzany Dlugosovej je verejne dostupný na v
12. Najvyšší predstaviteľ inštitúcie alebo člen orgánu nevykonával žiadnu politickú funkciu v období 2 rokov pred začatím výkonu funkcie	0,5 b / 0,5 b	Predsedička ÚOO Zuzana Dlugosová nebola podľa našich zistení polit
II. Odvolanie vedúceho úradu		
100 % 6 b / 6 b		
2. Odvolanie vedúceho úradu je možné iba v prípade taxatívne stanoveného odôvodnenia (1 bod), rozhodnutia kontrolného orgánu (2 body) alebo právoplatného rozsudku súdu alebo výkonu nezávislej funkcie (3 body). Odvolanie člena rady vyžaduje zdôvodnenie	3 b / 3 b	Podľa § 14 ods. 7 zákona č. 54/2019 Z.z. Predseda úradu odvolá národ
2.1 Na odvolanie vedúceho úradu je potrebná interakcia viacerých aktérov	2 b / 2 b	O odvolaní predsedu ÚOO rozhoduje NR SR na návrh vlády SR Podľa § 1
3.1 Ako dlho vydrží v priemere vedúci funkcionár v úrade?	0 b / 0 b	Súčasná predsedníčka Zuzana Dlugosová je prvou predsedníčkou ÚOO c
3.2 Došlo v prvých troch mesiacoch od dvoch posledných parlamentných volieb k výmene vedúceho úradu?	1 b / 1 b	Po voľbách vo februári 2020 bola funkcia predsedu ÚOO neobsadená. P
III. Suverenita a ukotvenie v Ústave SR alebo ústavnom zákone		
56 % 5 b / 9 b		
1.1 Inštitúcia má právny základ v Ústave SR alebo v Ústavnom zákone SR	0 b / 0,4 b	Zákon o ochrane oznamovateľov nie je ústavným zákonom
1.2 Spôsob obsadzovania funkcie vedúceho úradu má právny základ v Ústave SR alebo v Ústavnom zákone	0 b / 0,2 b	Zákon o ochrane oznamovateľov nie je ústavným zákonom
1.3 Spôsob obsadzovania funkcie zástupcu vedúceho úradu alebo člena orgánu má právny základ v Ústave SR alebo v Ústavnom zákone	0 b / 0,2 b	Zákon o ochrane oznamovateľov nie je ústavným zákonom
Zuzana Dlugosova		
predsedníčka od 1.9.2021 životopis		
ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE		
Rok vzniku: 2021		
Úrad na ochranu oznamovateľov je inštitúcia s celostátnou pôsobnosťou, ktorá chráni práva oznamovateľov protipoloženej činnosti, tzv. whistleblowers. Má jedinečnú kompetenciu zasiahnuť, ak zamestnávateľ prepustí alebo sa inak ponarí zamestnancovi, ktorý oznámí niečo nezákonné. Zaoberá sa najmä prípadmi, ktoré ohrozujú verejný záujem. Do protipoloženej činnosti zákon zaraduje všetky trestné činy, priestupky či správne delikty, primárne konanie, ktoré má negatívny dopad na spoločnosť.		
ADRESA		
Úrad na ochranu oznamovateľov Námestie slobody 2919/29 811 06 Bratislava tel.: +421 948 935 166 e-mail: sekretariat@oznamovatelia.sk https://www.oznamovatelia.sk		
		
		
ZAMESTNANCI		
Plat vedúcej osoby: 4 905 € Priemerná mzda zamestnancov: 1 741 €		

Zdroj: nezavisleinstytucie.sk

5. KAUZA „Čurillovci“

Prípád tzv. Čurillovcov, skupiny vyšetrovateľov bývalej Národnej kriminálnej agentúry Policajného zboru, sa stal jednou z najvýraznejších skúšok fungovania systému ochrany oznamovateľov na Slovensku. Prokurátor im udelil status chránených oznamovateľov na základe kvalifikovaných oznámení, ktoré sa týkali podozrení zo závažnej protispoločenskej činnosti. To znamenalo, že akýkoľvek pracovnoprávny úkon voči nim mohol byť vykonaný iba so súhlasom Úradu.

Ministerstvo vnútra však v roku 2024 postupovalo v rozpore so zákonom, keď viacerých policajtov – chránených oznamovateľov – postavilo rozhodnutím ministra vnútra mimo službu bez toho, aby si vyžiadalo súhlas Úradu. Minister tak vykonal pracovnoprávny úkon voči chráneným oznamovateľom bez súhlasu Úradu. Vznikla pritom najmä výkladová komplikácia prednosti právnych predpisov, keď Ministerstvo vnútra SR tvrdilo, že zákon o ochrane oznamovateľov nie je lex specialis a nemá mať prednostnú aplikáciu.

Úrad preto začal správne konanie a udelil Ministerstvu vnútra doposiaľ svoju najvyššiu pokutu vo výške 90-tisíc eur. Pokuta bola potvrdená aj v druhom stupni, ministerstvo ju následne uhradilo, no podalo správnu žalobu, o ktorej má rozhodnúť súd. V roku 2025 následne Úrad udelil ďalšiu pokutu vo výške 18-tisíc eur v súvislosti s úkonmi ministerstva voči ďalšiemu z policajtov – Martinovi Juhásovi.

Kauza poukázala na zásadné nedostatky v praxi uplatňovania zákona. Na jednej strane sa ukázalo, že mechanizmus ochrany oznamovateľov je funkčný – prokurátor môže poskytnúť status a Úrad disponuje kompetenciami na sankcionovanie nedodržiavania zákona. Na druhej strane postup ministerstva ukázal, že ani verejné inštitúcie nemusia rešpektovať zákonné pravidlá, čo znižuje dôveru verejnosti v samotný systém. Samotnému odvetnému opatreniu tak systém chránených oznamovateľov nedokázal zabrániť, hoci sankcia bola zo strany ministerstva uhradená. V konečnom dôsledku sa však ukazujú limity sankcií, pokiaľ ide o štátne orgány, kde de facto dochádza iba k presunom medzi rozpočtovými položkami. Z aplikačnej roviny sa preto sankčné mechanizmy javia ako nedostatočné, najmä pri politicky citlivých kauzách. Práve tie sú pritom pre samotný systém chráneného oznamovania najvýznamnejšie.

Prípád tzv. Čurillovcov sa stal vysoko medializovaným a politizovaným. To prinieslo zvýšenú pozornosť téme ochrany oznamovateľov, no zároveň vytvorilo priestor pre jej spochybňovanie. Časť verejnosti vnímala status chránených oznamovateľov ako nevyhnutný nástroj ochrany policajtov pred tlakom a zastrašovaním, iní ho interpretovali ako účelový krok v politickom boji.

Naším cieľom v tejto stati nie je hodnotiť, či predmetným príslušníkom Policajného zboru SR mala alebo nemala byť poskytnutá ochrana a status chránených oznamovateľov. Za podstatné považujeme zhodnotiť celkový dopad kauzy na testovanie nezávislosti a autority Úradu, resp. funkčnosť systému chráneného oznamovania.

Nakoľko vládna koalícia dokonca prejavila záujem v súvislosti s uvedeným prípadom novelizovať zákon o ochrane oznamovateľov, ukázal sa ďalší rozmer lability chráneného oznamovania. Napokon síce bol novelizačný zámer jeho predkladateľom stiahnutý, avšak signál voči verejnosti bol jasne vydaný. Keďže základom chráneného oznamovania je dôvera v systém, domnievame sa, že napriek snahe Úradu táto skúška skončila neúspechom.

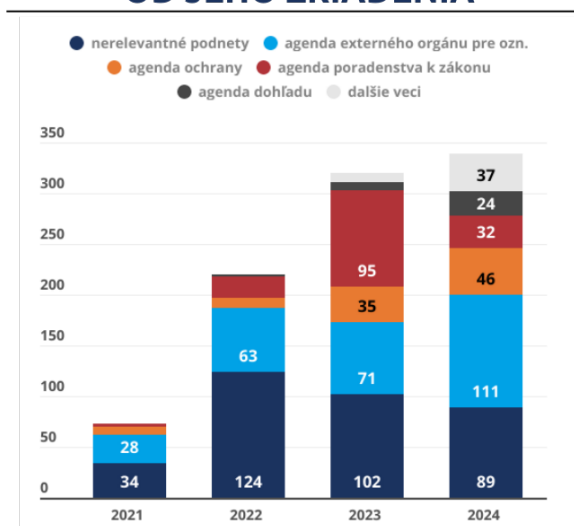
6. VÝSLEDKY ÚRADU V ČÍSLACH

V nasledujúcich častiach hodnotenia sa zameriame na kvantitatívne ukazovatele, pričom sme zvolili postup rozdelenia sekcií podľa jednotlivých oprávnení a úloh Úradu. Hlavným zdrojom dát boli výročné správy Úradu za roky 2021 – 2024, ako aj osobné skúsenosti a rozhovory s aktérmi, ktorí spolupracovali s Úradom.

a) Podnety

V roku 2024 zaznamenal Úrad na ochranu oznamovateľov mierny medziročný pokles počtu osôb, ktoré sa naň obrátili – najčastejšie prostredníctvom infolinky. Celkovo hľadalo pomoc 404 ľudí, pričom do kompetencií Úradu spadalo 282 vecí. Naopak, agenda Právneho odboru mierne vzrástla, a to v dôsledku častejších žiadostí inštitúcií o súčinnosť, ako aj nárastu počtu súdnych konaní, do ktorých bol Úrad zapojený. Celkovo bolo v roku 2024 vytvorených 339 spisov.

VÝVOJ POČTU SPISOV ÚRADU OD JEHO ZRIADENIA

Zdroj: Výročná správa Úradu za rok 2024

Najväčšiu časť tejto agendy tvorili spisy patriace do pôsobnosti externého orgánu pre oznamovanie. Išlo jednak o otvorené prípady (11 %), ako aj o tzv. prezumované oznámenia (22 %), teda podnety, ktoré sa pri prvotnom posúdení javia ako potenciálne oznámenia spĺňajúce zákonné znaky. Tie následne prechádzajú podrobnejším skúmaním, v rámci ktorého sa vyselektujú skutočné oznámenia. Pod agendu externého

orgánu patrili aj podnety mimo pôsobnosti Úradu, ktoré tvorili 26 %. Menšiu časť agendy predstavovali spisy týkajúce sa ochrany, poradenstva k zákonu a dohľadu.

V roku 2024 evidoval Úrad 32 podaní týkajúcich sa odvety zo strany zamestnávateľa, z toho 15 žiadostí o pozastavenie pracovnoprávneho úkonu. Ako

opodstatnených bolo vyhodnotených 12 prípadov, v ostatných prípadoch Právny odbor dospel k záveru, že nešlo o odvetné opatrenia. Najčastejšie sa oznamovatelia stretávali s presunom povinností, zmenou miesta výkonu práce, znížením mzdy či zmenou pracovného času, ale aj s výpoveďou, pozastavením výkonu činnosti alebo odvolaním z funkcie.

Zdroj: výročná správa Úradu za rok 2024

V roku 2024 bolo udelených spolu 29 nových statusov chráneného oznamovateľa. Prevažnú väčšinu – 78 % – udelili prokuratúry, zatiaľ čo inšpektoráty práce rozhodli o 22 %.

Rok 2024 ukázal, že voči osobám, ktoré získali status chránených oznamovateľov, mali zamestnávatelia záujem realizovať pracovnoprávne úkony. V sledovanom roku Úrad zaznamenal desať žiadostí o súhlas s pracovnoprávnym úkonom, pričom

dlhodobé dáta ukazujú, že v priemere jedna pätina chránených oznamovateľov sa stretne so situáciou, keď zamestnávateľ voči nim plánuje realizovať pracovnoprávny úkon. Väčšina prípadov sa týka plánovaného ukončenia pracovnoprávneho pomeru.

Z uvedených desiatich žiadostí Úrad vyhovel dvom, v ostatných prípadoch súhlas neudelil. K tomu treba prirátať aj zastavenie konaní pre nepríslušnosť Úradu alebo z dôvodu zániku statusu chráneného oznamovateľa.

Úrad zároveň v roku 2024 obdržal 15 žiadostí o pozastavenie účinnosti pracovnoprávneho úkonu, teda žiadostí od zamestnancov, ktorí sa domnievali, že pracovnoprávny úkon urobený voči nim je odvetným opatrením. Úrad vyhovel ôsmim žiadostiam. Za zmienku stojí, že v predchádzajúcom roku 2023 bolo takýchto žiadostí o jedenásť viac.

Na Úrad sa záujemcovia obracajú aj prostredníctvom infolinky, formulára, poštou alebo osobne. V roku 2024 to bolo 404 ľudí, z toho 166 telefonicky. Oproti roku 2023 ide o pokles volaní o 54. Úrad tento pokles odôvodňuje zvýšeným záujmom zamestnávateľov o novelu zákona v roku 2023; prispela k tomu pravdepodobne aj realizácia osvetovej kampane.

Úrad v sledovanom období roka 2024 neudelil žiadnu odmenu.

V roku 2024 prijal Úrad od občanov celkovo 180 podnetov. Medzi nimi bolo 17 podnetov týkajúcich sa odvetných opatrení a 74 podnetov súvisiacich s inou nezákonnou činnosťou v zmysle zákona č. 54/2019 Z. z. Súčasťou boli aj anonymné podania – Úrad ich zaevidoval 55, pričom po preverení sa len 5 z nich ukázalo ako oznámenia spĺňajúce zákonné podmienky. Podiel anonymných oznamovateľov tak predstavoval 24 %.

Z praktického hľadiska možno Úradu vytknúť, že v niektorých prípadoch nevykazuje dostatočnú mieru proaktívneho prístupu, čo nám v osobných rozhovoroch potvrdili viacerí aktéri, ktorí sa na Úrad obrátili.

K efektívnosti zdrojov:

Rozpočtová klasifikácia	Schválený (EUR)	Upravený (EUR)	Čerpanie (EUR)	Zostatok (EUR)
610 Mzdy	719 865	719 865	690 893,06	28 971,94
620 Poistné	240 674	266 529	266 220,08	308,92
630 Tovary a služby	329 031	325 618,3	321 221,77	4 396,53
640 Bežné transfery	35 000	12 557,7	1 158,47	11 399,23
700 Kapitálové výdavky	100 000	100 000	99 992,16	7,84
Spolu	1 424 570	1 424 570	1 379 485,54	45 084,46

Zdroj: Výročná správa Úradu za rok 2024

b) Kontrolná činnosť

Nepochybne, jednou z dôležitých činností Úradu je aj výkon kontrolnej právomoci. Z organizačnej štruktúry Úradu vyplýva, že Oddelenie kontroly je samostatnou zložkou, podriadenou Právnomu odboru, ktorý podlieha priamo predsedníčke.

S ohľadom na rozsah povinných subjektov, ktoré musia plniť povinnosti v oblasti interného oznamovania a iných kontrolných povinností, je pochopiteľné, že personálne kapacity Úradu nemusia byť dostatočné.

Z výročnej správy Úradu vyplýva, že v roku 2024 bolo iniciovaných 13 kontrol, pričom pre zistené nedostatky boli uložené aj dve pokuty – jedna vo výške 7 000 eur a druhá vo výške 2 000 eur. Ďalších šesť prípadov Úrad naďalej posudzuje.

Z údajov poskytnutých Úradom vyplýva, že kontroly sa zameriavali najmä na verejné inštitúcie a ich schopnosť plniť povinnosti v oblasti vnútorných systémov oznamovania. Úrad zároveň uvádza, že kontroly realizoval aj na základe podnetov od občanov.

c) Analytická činnosť

Z hľadiska analytickej a dátovej činnosti je potrebné vyzdvihnúť otvorenosť a inovatívnosť, ktorú Úrad do tejto problematiky priniesol. V prvom rade je veľmi potešujúce, že Úrad sa snaží kombinovať behaviorálne experimenty a osvetovú činnosť zameranú najmä na mládež.

Pozitívne hodnotíme aj dostupnosť údajov, ktoré sú na webe oznamovatelia.sk rýchlo dohľadateľné. Najmä v čase, keď iné verejné inštitúcie realizujú škrtý na analytických pozíciách, je dátovo založený prístup k skúmaniu problematiky mimoriadne vítaný.

V tejto oblasti treba vyzdvihnúť prieskumy verejnej mienky, ktoré Úrad realizuje a vyhodnocuje. Zameriavajú sa nielen na rozpoznateľnosť jeho značky a povedomie o whistleblowingu v širokej verejnosti, ale aj na ochotu oznamovať protispoločenskú činnosť.

Treba však skonštatovať, že dáta vykazujú relatívne pomalý rast povedomia Slovákov o existencii Úradu. Podľa výročnej správy Úradu na ochranu oznamovateľov v roku 2024 iba 39 % respondentov reprezentatívneho prieskumu vedelo o existencii tejto inštitúcie. Aj keď čísla ukazujú medziročný nárast o približne 9 %, nemožno ich považovať za skutočne pozitívny výsledok. Je potrebné brať do úvahy kontext – v sledovanom období prebiehala intenzívna mediálna kampaň a viaceré exponované kauzy, ktoré úradu priniesli neobvykle vysokú pozornosť. Za týchto okolností by sa očakával výrazne vyšší nárast znalosti o úrade.

Nízka úroveň povedomia aj napriek širokej medializácii naznačuje, že Úradu zatiaľ chýba kauza, ktorá by ho v pozitívnom slova zmysle spojila s povedomím občanov. Zároveň sa potvrdzuje, že problematika chráneného oznamovania nie je na Slovensku dostatočne etablovaná a pre bežného človeka môže byť príliš náročná na uchopenie. Povedomie o existencii inštitúcie, ktorá má chrániť oznamovateľov

pred odvetou, by pritom malo byť základným predpokladom pre efektívne fungovanie systému whistleblowingu.

Okrem uvedených analytických postupov realizoval Úrad v roku 2024 aj kvantitatívny výskum zameraný na zber skúseností hlavných kontrolórov s oznamovaním v samospráve. Táto problematika je veľmi dôležitá, čo potvrdzujú aj zistenia Transparency International Slovensko. Dôvodom je najmä skutočnosť, že slovenská samospráva je mimoriadne fragmentovaná a až tretina samospráv má kontrolórov, ktorí nepracujú iba pre jednu obec či mesto. Komplexnú štúdiu v tomto smere publikoval v roku 2024 aj Najvyšší kontrolný úrad SR.

V uvedených podmienkach je očakávateľné, že chránené oznamovanie nie je v centre záujmu obcí a plnenie úloh môže byť často iba formalistické.

d) Školenia

V roku 2024 Úrad na ochranu oznamovateľov uzavrel memorandum o spolupráci so Združením hlavných kontrolórov, ktoré sa pretavilo do realizácie dvoch spoločných školení – v Košiciach a Trenčíne. Zúčastnilo sa ich spolu 101 kontrolórov. Pre túto skupinu Úrad pripravil aj osobitné metodické usmernenie prispôbené špecifikám ich funkcie, ktoré je sprístupnené na webovej stránke Úradu. Okrem toho zorganizoval ďalších šesť prezenčných školení pre zodpovedné osoby z verejného aj súkromného sektora. Absolvovalo ich 232 účastníkov; štyri sa konali v Bratislave, jedno v Banskej Bystrici a jedno v Poprade.

Celkovo v roku 2024 Úrad zorganizoval 13 školení, ktorých sa zúčastnilo spolu 557 osôb. To možno považovať za mierny pokles oproti predchádzajúcim rokom, keď bol Úrad v oblasti školení aktívnejší. V roku 2023 napríklad odškolicil 616 štátnych zamestnancov a v roku 2022 dokonca 1 137 zamestnancov (zo štátnej aj súkromnej sféry).

Úrad od roku 2024 ponúka aj možnosť e-learningu, ktorý je dostupný bezplatne po registrácii. Registrácia je jednoduchá a vyžaduje iba základné osobné údaje a e-mailovú adresu žiadateľa. Prostredie je užívateľsky zrozumiteľné, avšak forma je pomerne jednotvárna. E-learning si vyžaduje aj istú mieru rezpozivity, napríklad vo forme odpovedí na kvízové otázky.

e) Zvyšovanie povedomia o problematike

Jedným z najzásadnejších problémov pri zefektívňovaní chráneného oznamovania na Slovensku je dlhodobá nízka povedomie verejnosti o tejto problematike. Kľúčové sú dáta pred vznikom Úradu, keď na otázku, či existuje zákon, ktorý chráni oznamovateľov, odpovedalo „áno“ iba 39 % respondentov. Ako sme už poukázali, pri obdobnej otázke o existencii Úradu sa tieto čísla od roku 2019 do roku 2024 v zásade nezmenili.

Prieskum z roku 2020 navyše ukazuje, že otázke whistleblowingu rozumelo menej ako 10 % opýtaných. Napriek početným rokmi, ktoré boli investované do zvyšovania povedomia o tejto téme, zostáva jej rozpoznateľnosť u širokej verejnosti veľmi nízka.

Mediálna viditeľnosť

K zvyšovaniu povedomia nespochybniteľne patrí aj aktivita na sociálnych sieťach a participácia v mediálnych výstupoch.

Z dát zozbieraných Transparency International Slovensko vyplýva, že Úrad je aktívny najmä na sociálnych sieťach Instagram, Facebook, LinkedIn a taktiež prostredníctvom podcastu. Kontá na všetkých sieťach si Úrad založil ešte v priebehu roka 2021, pričom najväčší nárast počtu sledovateľov je zrejmy na sociálnej sieti Facebook.

Mimoriadne aktívny je Úrad najmä prostredníctvom svojho účtu na Instagrame, kde od začiatku fungovania uverejnil 609 príspevkov (k 25. 8. 2025), teda približne jeden príspevok každý druhý deň, resp. štyri príspevky týždenne.

Z uvedených údajov je zrejmé, že v kvantitatívnej rovine Úrad plní svoju úlohu – veľmi intenzívne zviditeľňuje tému chráneného oznamovania prostredníctvom sociálnych sietí.

Do tejto rovnice však treba započítať aj cenu takejto osvetovej činnosti. Samotná reklama na sociálnych sieťach stála Úrad 15-tisíc eur, pričom podľa dostupných údajov od spoločnosti Meta Úrad sponzoruje svoje príspevky zväčša sumou nižšou ako 100 eur. Ročne tak podporí v priemere približne 100 príspevkov (s výnimkou dát za rok 2021).

Omnoho zásadnejšie investície však Úrad vložil do propagácie v roku 2022, keď čerpal najmä zdroje z Plánu obnovy. V tom čase bola realizovaná kampaň „Nemlčať je zlato“, ktorej cieľom bolo zasiahnuť ekonomicky aktívnu populáciu.

Úrad celkovo nakúpil mediálny priestor v hodnote 400-tisíc eur, pričom jednu štvrtinu nákladov tvoril online priestor, zvyšok bol realizovaný v televízii a na billboardoch v krajských mestách.

Výsledkom relatívne masívnej kampane bolo zvýšenie poznateľnosti Úradu z 12 % na 23 %, teda približne o 11 percentuálnych bodov. Zvýšila sa aj mesačná návštevnosť webového sídla Úradu, a to z pôvodných 776 návštevníkov mesačne na približne 6 700 ľudí.

VÝVOJ POČTU SLEDOVATEĽOV ÚRADU NA JEDNOTLIVÝCH SOCIÁLNYCH SIEŤACH

Sociálna sieť	2024	2023	2022	2021
Facebook	8700	8000	6000	600
Instagram	1800	1500	1100	260
LinkedIn	1000	700	Bez údajov	Bez údajov
Médiá (Zmienky)	1198	2788	508	211
Podcast	4 epizódy 1800 odberateľov	6 epizód 1660 odberateľov	4 epizódy	-

Zdroj: Sociálne siete ÚOO, August 2025

POROVNANIE POČTU SLEDOVATEĽOV SOCIÁLNYCH SIETÍ ÚRADU A VYBRANÝCH INŠTITÚCIÍ

Inštitúcia	Facebook	Instagram	LinkedIn
Konfederácia odborových zväzov	26 000	429	31
Verejný ochranca práv	18 000	7614	731
Úrad pre verejné obstarávanie	1 300	472	1000
Ministerstvo vnútra	95 000	6800	2000
Polícia SR	593 000	278 000	-
Úrad vlády	55 000	10 600	2000
Protimonopolný úrad	127	636	2000
Najvyšší súd SR	615	-	2000
Najvyšší kontrolný úrad	7 300	1222	1000
Ústavný súd	3 000	982	1039
ÚOO	8 700	1847	1000

Zdroj: Sociálne siete ÚOO a vybraných inštitúcií, august 2025

f) Spolupráca s tretími stranami

Ako sme už poukázali v stati venovanej oprávneniam a poslaniu Úradu, priamo v zákone je medzi poslaniami Úradu deklarované aj rozvíjanie spolupráce so Slovenským národným strediskom pre ľudské práva a s mimovládnyimi organizáciami vo veciach ochrany oznamovateľov. V neposlednom rade zákon predpokladá aj spoluprácu s obdobnými inštitúciami a organizáciami v EÚ i mimo nej.

Na tomto mieste je vhodné poukázať na cieľ predmetnej úpravy. Zákonodarca nepochybne dbal na skutočnosť, že naprieč krajinami EÚ je existencia samostatného úradu na ochranu oznamovateľov mimoriadne vzácna. Práve preto má Úrad za úlohu spolupracovať s rôznorodými inštitúciami, ktorým je v zahraničí ochrana oznamovateľov zverená – a to najmä za účelom prenosu dobrej praxe na Slovensko, ale aj opačným smerom.

Rozvíjanie spolupráce s neziskovým sektorom má za cieľ etablovať na Slovensku ochranu oznamovateľov na formálnej i neformálnej úrovni, a to v čo najširšom rozsahu. Nakoľko pred založením Úradu bola predmetná agenda takmer výlučne realizovaná mimovládnyim sektorom, je mimoriadne dôležité, aby know-how a realizované aktivity zostávali aj naďalej čo najviac koordinované.

Úrad túto úlohu od svojho vzniku berie vážne, čo potvrdzuje aj praktická spolupráca medzi Transparency a Úradom. Ilustratívne možno uviesť výsledky za rok 2024, keď sa Úrad usiloval o posilňovanie vzťahov s domácimi i zahraničnými partnermi. Zapojil sa preto do viacerých verejných podujatí, ako boli Pucung, Pohoda, „Oznámiť, či neoznámiť“ alebo verejná diskusia Transparency International Slovensko na tému whistleblowingu a odborov.

Zo zozbieraných skúseností a neformálnych rozhovorov medzi Transparency a zástupcami ďalších relevantných mimovládnych organizácií zároveň vyplýva, že komunikácia Úradu je otvorená – vrátane snahy o poskytnutie dát či osobných stretnutí.

Na domácej pôde bola významná aj spolupráca s Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Prepojenie s týmto subjektom otvára cestu k väčšiemu zapojeniu mimovládneho sektora a občianskych iniciatív, no reálne dopady zatiaľ nie sú jasne uchopiteľné. Správa zároveň poukazuje na potrebu systematickejšieho hodnotenia, či tieto partnerstvá posilňujú dôveru občanov a či sa spolupráca pretavuje do konkrétnych zmien v praxi. Veľmi negatívne však na problematiku chráneného oznamovania vplývajú aj niektoré aktivity Úradu splnomocnenca vlády SR, ktoré podkopávajú kredibilitu mimovládneho sektora.

Na medzinárodnej úrovni Úrad pokračoval v zapájaní sa do siete NEIWA, ktorá združuje európske inštitúcie zamerané na ochranu whistleblowerov. Vďaka tomu má Slovensko prístup k výmene skúseností a dobrej praxe. Faktom však je, že reálna využiteľnosť týchto poznatkov na domácej pôde závisí od politickej vôle a od ochoty adaptovať odporúčania na slovenské pomery. Najmä v rokoch 2023 a 2024 sa to ukazuje skôr ako iluzórne.

Za zmienku stojí aj nadviazanie kontaktov s lotyšskou protikorupčnou agentúrou KNAB.

g) Sankcie

Prelomovým prípadom bola už viackrát zmienená kauza policajných príslušníkov, tzv. Čurillovcov, a to aj s ohľadom na doposiaľ najvyššiu pokutu uloženú Úradom. Za odvetné opatrenie, ktoré Ministerstvo vnútra SR prijalo voči chráneným oznamovateľom bez súhlasu Úradu, mu bola uložená pokuta vo výške 90-tisíc eur. Tento prípad vo veľkej miere rezonoval v mediálnom priestore a aj napriek enormnému tlaku, ktorý na Úrad vyvíjala vládna moc, si Úrad dokázal udržať nezávislú pozíciu. Odôvodnenie sankcie v hornej hranici zákonom umožnenej sadzby Úrad rozvinul v rozhodnutí sp. zn. UOO-164/2024 na viac ako tridsiatich stranách. Rozhodnutie o pokute bolo zo strany predsedníčky aj verejne komunikované.

S ohľadom na problematiku prednosti právnych predpisov je potrebné za závažnú považovať najmä tú časť rozhodnutia, ktorá sa týka osobitného režimu fungovania zákona č. 54/2019 Z. z. Argumentácia ministerstva totiž spočívala najmä v neaplikovateľnosti jeho ustanovení na personálne rozkazy podľa § 35 ods. 1 písm. a) zákona č. 73/1998 Z. z.

Úrad v tejto súvislosti jasne zdôraznil, že:

„Momentom poskytnutia ochrany správnym orgánom podľa § 6 ods. 1 alebo prokurátorom podľa § 4 ods. 1 zákona č. 54/2019 Z. z. vzniká služobnému úradu povinnosť konať vo vzťahu k chránenému oznamovateľovi v režime definovanom v § 7 ods. 1 zákona č. 54/2019 Z. z. V zmysle tohto ustanovenia platí, že služobný úrad môže vydať rozhodnutie v služobnom pomere voči chránenému oznamovateľovi len so súhlasom Úradu. Z uvedeného pravidla existujú vo vzťahu k osobám v služobnom pomere podľa zákona č. 73/1998 Z. z. tri výnimky: ak chránený oznamovateľ udelí súhlas s rozhodnutím, ak ide o rozhodnutie, ktorým sa priznáva nárok, alebo ak ide o rozhodnutie v služobnom pomere súvisiace so skončením služobného pomeru, ktorý je dôsledkom právnej skutočnosti nezávislej od posúdenia zamestnávateľa.“

Uvedený záver Úrad potvrdil aj v druhostupňovom rozhodnutí.

ZÁVER

Príbeh Úradu po štyroch rokoch poukazuje na viaceré systémové paradoxy, ktoré sprevádzajú tému chráneného oznamovania na Slovensku. Na jednej strane ide o robustne vybudovanú inštitucionálnu základňu a zákonom vyjadrenú vôľu zákonodarcu venovať tejto problematike zvýšenú pozornosť, na druhej strane však o komplikovanú implementáciu v aplikačnej praxi.

Táto disproporcia sa začala prejavovať už samotným oneskorením pri riadnom zriadení Úradu v roku 2019, pričom naplno ju podčiarklo najmä dianie v rokoch 2023 a 2024 v súvislosti s kauzou tzv. Čurillovcov. V uvedenom prípade vládna moc pristúpila k ostrakizovaniu Úradu a samotnej problematiky chráneného oznamovania; do popredia sa dostala aj možnosť účelovej novelizácie zákona o ochrane oznamovateľov. Hoci k samotnej legislatívnej zmene napokon nedošlo pre tlak zo strany odbornej obce, medzinárodných inštitúcií a Európskej komisie, negatívny signál voči verejnosti bol vyslaný jednoznačne.

Pri celkovom hodnotení doterajšej činnosti možno konštatovať, že Úrad plní svoje zákonom stanovené povinnosti, k výkonu svojej misie pristupuje zodpovedne a usiluje sa o vysokú mieru transparentnosti. Na druhej strane stále chýba prelomová kauza, ktorá by výrazným spôsobom spopularizovala otázku chráneného oznamovania na Slovensku a posilnila dôveru obyvateľstva v jeho funkčnosť.

Štatistické ukazovatele zároveň signalizujú, že povedomie verejnosti o existencii právnej úpravy a možnostiach využívania chráneného oznamovania nenarastá dostatočne dynamicky. Za nedostatočne funkčný sa doposiaľ javí aj systém finančného odmeňovania aktívnych oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

Sumárne možno konštatovať, že hlavná misia Úradu – pretransformovať normatívne robustne nastavenú ochranu oznamovateľov na efektívne fungujúci systém v aplikačnej praxi – zostáva naplnená len čiastočne.

Transparency International Slovensko

Bajkalská 25
Bratislava 821 01
tis@transparency.sk

**Spolufinancovaný
Európskou úniou**

**TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
SLOVENSKO**